

Матеріали

Інтернет-конференції "Політика в сфері боротьби зі злочинністю: актуальні проблеми сьогодення"

23-30 квітня 2012 року

родовим об'єктом, може виступати або в виді включеного в себя ряд родових об'єктів – інтегрованого (надгрупового, складного, составного) або в якості видового як частини родового об'єкта, і навпаки, то, що раніше вважалося видовим об'єктом може розцінюватися як родовий. Причому застосування визначення ознак родового об'єкта носить суб'єктивний і протиправний характер, тому в уголовном законодавстві вони і те жє составы преступлений в разные периоды развития государства находятся в различных главах (разделах) Уголовного кодекса либо неодинаково размещаются по главам (разделам) УК в различных государствах, либо вызывают серьезные разногласия в науке относительно правильности их размещения в той или иной главе (разделе) УК, чем демонстрируется зависимость категории «родовой объект» не столько от объективных реалий, сколько от уровня и специфики обобщенности признаков этих реалий.

Указанное свидетельствует о том, что такие категории, как общий, родовый и видовой объекты в отличие от непосредственного объекта в реальной действительности не существуют. Они есть обобщающие понятия, входящие структурно в такие же абстрактные категории, как общее, родовое, видовое понятие состава (общий, родовый, видовой состав) и относятся не к категории «преступление» как явлению реальной действительности, а к категории «состав преступления» как научной абстракции. Поэтому было бы точнее говорить не об общем, родовом и видовом объекте, а о признаках объекта в видовом, родовом и общем составе преступления.

Непосредственный объект преступления существует как бы в двух ипостасях – как явление реальной действительности, в отношении которого направлено преступное деяние и которое служит «мишенью» для виновного, и как совокупность признаков конкретного состава преступления, сформулированного в статье уголовного закона.

При совершении преступления виновное лицо может посягать на два и более непосредственных объекта и тогда в соответствии с уголовным законом возникают такие ситуации. Если признаки каждого из этих объектов содержатся в отдельных составах, то и квалификация деяния осуществляется по совокупности составов преступлений. Если же признаки нескольких объектов содержатся в одном сложном составе, и деяние полностью этим составом охватывается, то квалификация будет осуществляться по сложному составу, а преступление расцениваться как сложное. В этом случае один из объектов будет считаться основным, остальные – дополнительными. Основным будет тот, который счел таковым законодатель, хотя в реальной действительности иерархия объектов может быть совсем иной.

Подобные составы в науке называют обычно учтенной совокупностью и, конечно, от воли законодателя во многом зависит, что «учтено» в этом едином составе и какой объект считать основным, а какой дополнительным, поэтому и классификацию объектов по «горизонтали» также следует относить к категории «состав преступления», а не к категории «преступление».

В сущности такой учтенной совокупностью являются и составы терроризма (террористического акта), содержащие признаки соответствующих многообъектных (полиобъектных) деяний. Всякий акт

Редакційна колегія:

Фріс П.Л. — Заслужений діяч науки і техніки України, доктор юридичних наук, професор, академік АНВШУ України;

Загурський О.Б. — кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права;

Козич І.В. — старший викладач кафедри кримінального права

М34

Матеріали Інтернет-конференції "Політика в сфері боротьби зі злочинністю: актуальні проблеми сьогодення" [Текст]. — Івано-Франківськ : Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2012. — 178 с.

В збірнику розміщені матеріали 1-ї інтернет-конференції "Політика в сфері боротьби зі злочинністю: актуальні проблеми сьогодення", проведеної 23-30 квітня 2012 року спільно кафедрою кримінального права Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника і Івано-Франківським обласним осередком Асоціації кримінального права України. Конференція традиційно присвячена проблемам політики у сфері боротьби зі злочинністю в Україні і організована в рамках виконання наукової теми, що розробляється кафедрою кримінального права.

Матеріали збірника можуть бути використані в науково-дослідній та викладацькій діяльності

ВБК 67.9(4УКР)

Емсльянов В.П., доктор юридических наук, професор, професор кафедри уголовного, уголовно-исполнительного права и криминологии учебно-научного института права и массовых коммуникаций Харьковского национального университета внутренних дел

Иманлы М.Н., доктор юридических наук, профессор, профессор кафедры уголовного права Бакинского государственного университета

Террористический акт: объекты преступления и состава преступления

УДК 343.341

Объекты преступлений в уголовно-правовой литературе обычно классифицируются по двум основаниям: в зависимости от степени обобщенности – по «вертикали» (общий, родовый и непосредственный) и в зависимости от важности непосредственного объекта – по «горизонтали» (основной, дополнительный обязательный, дополнительный факультативный).

В основу данной классификации положена структура уголовного законодательства, в связи с чем требуется некоторое уточнение в том плане, что именно здесь подвергнута классификации – объекты преступлений или признаки объектов, сформулированные в конструкциях составов, реальные явления действительности или их информационные модели.

Впервые подвергнув критике трехступенную систему деления объектов по «вертикали», Б.С. Никифоров обратил внимание на то, что «предполагаемое в литературе трехстепенное деление объектов, претендующее на универсальность, в действительности целиком применимо только к немногим преступлениям... Применительно к другим составам нередко указывается только два объекта – общий, который предполагается, и другой – то ли «специальный», то ли «непосредственный» [1, с. 108-109]. Из «специальный» и «непосредственный» одновременно можно сделать два таких вывода: 1) общий и родовый объекты имеют значение лишь применительно к составам преступлений, существующим в действующем уголовном законодательстве; 2) реальный из всех объектов один – непосредственный, остальные лишь предполагаются.

Тем более это проявляется вследствие отказа в ряде вновь принятых уголовных кодексах постсоветских государств от так называемой «линейной» системы построения Особенной части УК и подразделения ее не на главы и статьи, а на разделы, главы и статьи. Согласно этим кодексам многие из понятий, которые традиционно относились к родовым объектам, вдруг перестали быть таковыми, а трехстепенное деление объектов было вытеснено четырехступенным, а то и пятиступенным делением, в зависимости от конструкции соответствующего раздела Особенной части Уголовного кодекса, и теперь то, что считалось ранее

Література

1. Гончаренко В. Право в Україні за радянських часів (1917–1991 рр.) / Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. Т. 1 – Харків : Право, 2008. – 728 с.
2. Курд А. Штраф как вид уголовного наказания по законодательству России и зарубежных стран: диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по спец. 12.00.08 / А. Курд. – Йошкар-Ола : Марийский государственный университет, 2001. – 203 с.
3. Основы уголовного законодательства Союза ССР и республик от 2 июля 1991 г. // Известия. – 20 июля 1991 г. – № 171. – с. 2–3.
4. Пролостин А. Конфискация имущества как мера борьбы с преступностью: прошлое, настоящее, будущее: диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по спец. 12.00.08 / А. Пролостин. – Томск : Государственное образовательное учреждение высшего профессионального образования «Томский государственный университет», 2010. – 240 с.
5. Фріс П. Нарис історії кримінально-правової політики України / П. Фріс. – К. : Атіка, 2005. – 124 с.

Медицький І.Б.
Юридиччий інститут
національного університету імені Василя
Стефаника

Наслідки злочинності: класифікаційні схеми побудови

Однією спрямованість сучасного стану кримінологічних досліджень в Україні, доводиться й надалі констатувати недостатній науковий інтерес до окремих проблем. Не зважаючи на те, що наслідки злочинності визначають усю систему боротьби із нею (наукову, законодавчу, методичну, організаційну, правозастосовну, виконавчу), вони практично ніколи системно не вивчалися та не вивчаються. І це при тому, що потреба у таких дослідженнях не вимагає якоїсь «поширеної» чи «спеціальної» аргументації. А вже усвідомлення саме реальної, а не «адаптованої» цифри, що позначає суспільні втрати від злочинності, повинне виступати наріжним каменем ефективної політики держави відносно вироблення стратегії і тактики протидії криміналітету.

Теоретичні передумови формування самостійного підвиду кримінологічної теорії, яка вивчає явища та процеси, генеровані злочинністю, були закладені у 80-х роках минулого століття, із виходом навчального посібника «Соціальне послідовство преступності» [1]. За 30-річний термін погубою доробок учених, присвячених наслідкам злочинності, – а це праці М.М. Бабаєва, А.П. Закалюка, В.Е. Кваширя, Л.В. Кондратюка, В.В. Луїсева, В.С. Овчинського, суттєво розширив

При цьому такий поділ є відносним, адже питання, наприклад, криміналізації і визначення кримінально-правових наслідків, певною мірою належать до питань К-Пп, і, у той же час, недоцільно говорити про те, що практична криміналізація відбувається за допомогою політичних рішень – це є вже практична реалізація стратегій. Настання ж кримінально-правових наслідків, яке, переважно, має значення для практики застосування відповідальності або звільнення від неї, базується на комплексі і політичних рішень, і криміналізації безпосередньо, є практичною реалізацією вже визначених норм, а також основних принципів кримінального права.

Структура К-Пз розвитку ІС у цьому сенсі є особливо демонстративною, адже вона для нашої держави взагалі є новою, і Україна не є виключенням в цьому. Значно легше дослідити нове, хоча і фрагментарно запропоноване структурне явище, ніж реконструювати застарілу і неpravильну схему.

Схематично К-Пз розвитку ІС, як зазначалося вище, представляє собою єдність трьох компонентів: рішень К-Пп, криміналізації та кримінально-правових наслідків. Всі ці три компоненти повною мірою стосуються основних чинників К-Пз розвитку ІС. Останні заповнюють зазначені структурні компоненти, утворюючи повноцінну систему, яка характеризується наявністю об'єкта, предмета, суб'єкта К-Пз розвитку ІС, наявністю змісту такого забезпечення, який формується надрамами та задачами такого забезпечення і керується загальними та спеціальними принципами кримінального права.

Головним чинником К-Пз розвитку ІС України виступає його об'єкт. Він характеризує коло суспільних відносин, на які спрямовується дія відповідного К-Пз, тобто, в умовах розвитку ІС він має охоплювати сукупність суспільних відносин, які здійснюються з використанням комунікацій, а також самі комунікації, як різновид суспільних відносин, незалежно від застосування ІКТ при їх здійсненні.

Одна з перших вітчизняних дослідників розвитку вітчизняного ІС І.А.Арістова підкреслювала, що в світі відбувся «перехід від презумпції закритості інформації до презумпції відкритості інформації» [1, с.108]. І ця відкритість інформації саме і обумовлює уразливість суспільних відносин, які забезпечуються комунікаціями, за допомогою яких вона передається.

Отже, на *максимальному рівні абстракції, об'єкт К-Пз розвитку ІС України можна визначити, як суспільні відносини, які здійснюються з використанням комунікацій, а також самі комунікації.*

У цьому сенсі є очевидним сприйняття з точки зору К-Пз у якості об'єкта такого забезпечення – комунікації. Такі посягання характеризуються спрямуванням на предметі К-Пз, безпосередньо ресурсів ІС (певні предмети злочинів), завдаючи шкоди безпосередньо їм, або ураження більш значним об'єктам: свідомості людини, безпеці комунікацій та інформаційній інфраструктурі [2].

Очевидно, що активність соціуму щодо здійснення комунікацій, і, обумовлюється насамперед можливістю необмеженої реалізації потреби саме у спілкуванні. А такому попити, що зростає, відповідає і прірріст пропозиції, що надається суб'єктами забезпечення відповідних комунікацій.

Без можливості здійснення спілкування життя людини у суспільстві втрачає сенс – вона не може розвиватися, бо не може утворювати зв'язки з оточенням. Отже, повною мірою очевидно, що *спілкування є*

арсенал кримінологічної науки. Однак комплексних досліджень цієї проблематики явно що не вистачає.

Наслідки злочинності своїм різноманіттям, зумовленим чисельністю суспільних відносин, благ, цінностей та інтересів, взятих під кримінально-правову охорону. Зважаючи на це, слід критично оцінювати можливість дати їх *остаточної, вичерпної* перелік, адже такого роду завданням апіорі видаються неможливими до реалізації. Чітко усвідомлюючи таку «перспективність», науковці, тим не менш, не повинні уникати спроб до класифікації наслідків злочинності, зведення їх до відповідних цілісних систем. Тим самим отримавши можливість зрозуміти їх зміст, з огляду на прояви суспільної небезпечності, актуальність, масштабність та привалість, рівні прояву, очевидність чи прихованість від соціального контролю, прогнозування і ін.

І. Б. Холист вирізняє економічні (їх ще можна виразити через певний матеріальний, грошовий еквівалент) та соціальні (створюють клімат, сприятливий для подальших проявів соціальної патології або знецінюють суспільні цінності) наслідки злочинності. Виділяючи зазначені різновиди, польський науковець, тим не менш, констатує, що «деленне отримувальних наслідків злочинності на соціальне та економічне не удається провести до кінця, поскольку экономическое последствие также представляют собой негативное социальное явление» [6, с.83]. Коректніше було б вести мову про економічні та *інші* (курсив мій – І.Б.) соціальні наслідки злочинності. Адже будь-які наслідки злочинності, цього невід'ємного елементу суспільного життя та «резонатору» відповідних процесів, були, є і будуть перебувати в рамках нашого соціуму. Іншого варіанту немає.

2. Своєрідно до проблеми наслідків злочинності підійшли Л.В. Кондратьєв та В.С. Овчинський. Вони спробували розглянути кримінальну поведінку у біологічній, економічній, демографічній, соціальній, політичній, морально-етичній системах координат, грутуючи їх у трьохвимірному просторі: біологічному, психологічному та духовному рівнях буття [4, с.8-13, 228-256]. Концептуально вийшовши за рамки соціальних наслідків злочинності у самому широкому розумінні цього терміну, оскільки диференціюють «ціну» злочинності на «ціну» кримінальної експансії, агресії та обману.

3. В.В. Дунев класифікує кримінальні наслідки за змістом (характером), виділяючи при цьому моральні, психологічні, фізичні, матеріальні (економічні), політичні, військові, технічні. Залежно від зв'язку із злочинною діяльністю кримінальні наслідки можуть бути ближні та віддалені, безпосередні та опосередковані, прями та побічні, закриті та відкриті, опосередковані та ні [5, с.45].

4. Найбільш предметно на питання диференціації наслідків злочинності зупинився М.М. Бабаєв, запропонувавши наступні класифікаційні системи: – *із врахуванням особливостей меланхізму впливу*: групи соціальних наслідків злочинності, поява яких: а) створює перепони до виникнення чи гальмує розвиток нових позитивних явищ, подій, процесів; б) нейтралізує на певний час або мінімізує дію існуючих позитивних факторів; в) ліквідує (що стосується у відношенні до окремого об'єкта) повністю або частково ті або інші соціальні цінності, взяті під охорону законом чи нормами моралі; г) стимулює дію існуючих негативних явищ, процесів, сприяє їх розвитку,

Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2011. – № 2. – С. 121.

2. Ветерова Є.М. Заходи кримінально-правового впливу на злочини: поняття, умови застосування та види / Є.М. Ветерова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2011. – № 2. – С. 125, 126.

3. Березовський А.А. Методологічні передумови дослідження проблеми кримінально-правового впливу на злочинність / А.А. Березовський // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2011. – № 1. – С. 35, 38.

4. Хряпінський П.В. Заохочувальні норми у кримінальному законодавстві України : монографія / П.В. Хряпінський. – Х. : Харків юридичний, 2009. – С. 3 – 4.

5. Закалюк А.П. Ідеї гуманізму і сучасна практика кримінальних покарань / А.П. Закалюк // Вісник Центру суддівських студій. – 2004. – № 2 – 3. – С. 14.

6. Митрофанов І.І. Теоретичні проблеми механізму реалізації кримінальної відповідальності : монографія / І.І. Митрофанов. – Кременчук : Вид. ПП Щербатих О.В., 2010. – С. 65 – 66.

Савінова Н.А.
кандидат юридичних наук, доцент кафедри КІПН
ННПП НАВСУ

До питання сприйняття наукою кримінального права інститутом спілкування у інформаційному суспільстві

Визначення структури кримінально-правового забезпечення (далі – К-Пз) розвитку інформаційного суспільства (далі – ІС) неможливе без розуміння основних чинників, що його утворюють. Комплектуються під впливом вітчизняних політико-правових заходів, вони мають враховувати бажані стратегічні напрями забезпечення суспільних відносин, притаманних ІС, від загроз.

Першим структурним компонентом К-Пз розвитку ІС в Україні виступає *вітчизняна кримінально-правова політика (далі – К-Пп)* у сфері розвитку ІС. Включено її стратегічними рішеннями забезпечується можливість як існування К-Пз ІС взагалі, так і настання наступної стадії К-Пз - стадії реалізації такої політики в частині криміналізації [та декриміналізації] певних діянь які набули суспільної небезпечності [або втратили її] в умовах розвитку ІС.

Другим структурним компонентом К-Пз розвитку ІС виступає *криміналізація суспільно-небезпечних діянь, які виникли, або актуалізувалися під впливом розвитку ІС.*